

Zastirka na zelenjavnem vrtu

Zastirka na vrtu je pravzaprav posnemanje dogajanja v naravi. Drevesa, na primer, vsako jesen odvržejo svoje liste, ki nato v debeli plasti na tleh obdajajo drevo in ga ščitijo pred nizkimi temperaturami, počasi pa nato razpadejo v organsko maso, ki bogati gozdna tla.

Na vrtičku nam zastirka pomaga na več področjih. Včasih je za »lep« vrt veljal tisti, ki je imel do gole zemlje oplete grede, z veliko vmesnega prostora med rastlinami, ena vrsta vrtnine na eni gredi. Danes, ko so se vremenske razmere že spremenile v primerjavi z na primer 100 ali 50 leti nazaj, ko se zavedamo, kako dragocen je prostor, na katerega sadimo in ko poznamo medsebojne vplive rastlin na vrtu, pa je zunanji izgled našega zelenjavnega vrta povsem drugačen: izkoriščen je vsak kotiček, na gredicah so mešani posevki, da kar najbolj izkoristimo prostor, površine so na debelo zastrte z različnimi naravnimi materiali, ki ščitijo tla in prinašajo veliko koristi. Spomladi po sajenju je ravno pravi čas, da poskrbite tudi za vaše vrtičke in jih pravočasno zastrete; po dežju je zemlja namočena, pokrijmo jo z zastirko in tako zadržimo to vlago dalj časa na voljo vrtninam.

Kje vse nam torej pomaga zastirka?

Zelo pomembno je ohranjanje vlage v zemlji. Zastirka ohranja zemljo vlažno, prepreči se izhlapevanje, površina zemlje je zaščitena pred močnim soncem in vetrom, ki povzročita, da površje razpoka in da se zgornja plast spremeni v trdo skorjo.

Vlaga in manj svetlobe pod zastirko sta primerno okolje za mikroorganizme in deževnike, ki živijo v zemlji, se hranijo z rastlinskimi odpadki in jih predelujejo v humus in ki s svojim ritjem sem in tja zemljo rahljajo, z glistino pa tudi pognojijo.

Temno okolje pod zastirko je neprijazno do plevelov, ki za kaljenje semena potrebujejo svetlobo; če slučajno vzkali, se mora nato prebiti čez zastirko, kjer pa jo počaka vrtnar in izpuli iz zemlje, ker se z lahkoto loči od ostalih rastlin na gredici. Plevela je torej bistveno manj, zato način zastiranja uporabljamo tudi za gredice, ki še niso zasajene; z zastirko preprečimo, da bi se razrasel plevel in nam dal dodatno delo pred sajenjem.

Zastirka tudi ovira polže, da bi neovirano prišli do rastlin in jih objedli. Nekatere zastirke so še posebej »neprijazne« do polžev, nekaterih pa so se že navadili in jih pridno izkoriščajo.

Katere materiale lahko uporabimo za zastirko?

Pokošena trava – ko travo okrog vrtička pokosimo, odkos lahko uporabimo za zastiranje gredic in predvsem poti. Pazimo, da je plast na gredicah tanka in da trava ne vsebuje semen in plevelov. Pokošeno travo lahko tudi posušimo in s senom zastremo gredice (prav tako pazimo, da ni vmes semen).

Slama – ena najboljših zastirk, ker je trpežna in zdrži celo sezono. Primerna predvsem za višje vrtnine.

Pomanjkljivost slame je v tem, da se pod njo radi zavlečejo polži, ki so čez dan skriti, ponoči pa zlezejo ven in napadajo vrtnine. To se rado dogaja predvsem pri novi zastirki, ko se slama enkrat v dežju zmoči, se tudi posede in oblikuje bolj kompaktno plast, pod katero pa polži ne gredo.

Miskant okrasna trava – odlična zastirka za vse vrste vrtnin, primerna tudi za solate, sploh za sadike, za katere je slama pregroba. Zdrži celo sezono, polži je ne marajo.

Ovčja volna – zastirka, ki tudi ščiti pred polži. Po dežju se spremeni v kompaktno plast, čez katero polži ne morejo. Vrtnine ščiti in greje. Neočiščena ovčja volna (potrebušina) tudi gnoji. Se zelo počasi razkraja, zato pazimo, da je ne damo preveč naenkrat na kompost.

Razne folije in koprene – črne folije iz različnih materialov, plastične in tkane so namenjene prekrivanju zemlje pri gojenju rastlin, ki so bolj občutljive ali jih pridelujemo talno (jagode, kumare, buče...). Plastične ne prepuščajo vlage (dež prodre v zemljo samo skozi odprtino, kjer smo posadili rastlino), pri tkanih pa vlaga prodira med vlakni, zato je vsa površina pod folijo vlažna, kar pa včasih rado povzroči tudi rast plevela pod folijo. Pod folijo se radi skrivajo tudi polži – s tem nam olajšajo njihovo nabiranje, saj vemo, kje so.

Listje – uporabno predvsem za zastirko čez zimo, saj je jeseni listja na pretek. Pazimo samo, da vmes ni orehovega listja, ki je škodljivo.

Lesni sekanci in lubje – primerno za zastiranje potk med gredicami, za površino grede med vrtninami pa ne, ker pri razpadu porabi ves dušik v zemlji in ga tako primanjkuje rastlinam.

Nekatere posebnosti

Za zastirko lahko uporabimo tudi praprot, gabez, koprive, bezgovo listje in poganjke, rabarbarine liste.

Paradižnik in paprika morata biti obvezno zastrta, zaradi enakomerne oskrbe z vlago in hranili.

Krompir z zastirko preprečuje širjenje krompirjeve plesni.

Zastirka okoli zelja preprečuje napad hroščev bolhačev.

Kako položimo zastirko?

Površino, ki jo bomo zastirali, najprej dobro očistimo plevela, zrahljamo/okopljemo in zalijemo oziroma to delamo po dežju. Nato površino na debelo pokrijemo z zastirko, okrog rastline pustimo kakšen centimeter prosto, da se potem mokra zastirka ne dotika rastline in pospešuje gnitja.

Pokrita mora biti cela površine grede, ni dovolj samo zastirka okrog rastlin, ostalo pa prazno – tam bo rasel plevel in izhlapevala vlaga, torej popolnega učinka zastirke ne bo. Debelina zastirke je seveda odvisna od vrste: miskanta bo dovolj 2 cm na debelo, slamo bomo pa tako na tanko težko položili, tam je vedno več kot 5cm na debelo (tudi več kot 10cm). Lahko bi rekli, da debelejša je zastirka, boljše je – seveda moramo pri tem upoštevati tudi polno velikost vrtnine.

Kaj pa pomanjkljivosti zastirke?

Če je zastirka položena preblizu rastlin in močno namočena (po dežju) je nevarnost, da povzroči gnitje rastline.

Pod zastirko se skrivajo polži in miši.

Lahko da zastirka ni sveža – če diši po zatohlem, gnilem, plesnivem, ni dobra za zastiranje vrta. Dišati mora po svežem organskem materialu.

Zastirko prilagajamo tudi letnemu času, temperaturam in vlagi. Hladneje je, bolj namočena so tla, tanjša mora biti zastirka.

Paziti moramo, da v zastirki iz pokošene trave ali plevelov, ni semen, ki bi se zasejala in nam povzročila dodatno delo.

Marjana Kajzer Nagode

*mentorica na Učnem zelenjavnem vrtu MOL
vrt@isaznanje.si*